

Afscheid van Harry de Raad

Jarenlang was Harry de Raad een van de gezichtsbepalende medewerkers van het Regionaal Archief. Na ruim 25 jaar is hij in april van dit jaar met pensioen gegaan.

Jaargang 32 (2020), nr. 1-2

Niet alleen voor ons als collega's en voor de bezoekers van het Regionaal Archief heeft Harry veel betekend, ook voor de geschiedschrijving van Alkmaar en omgeving was hij van grote betekenis. Harry schreef en werkte mee aan vele artikelen en boeken, zoals *Geschiedenis van Alkmaar* (2007), *Canon van Egmond* (2019), *Canon van Alkmaar* (2009), *Historische atlas van Alkmaar* (2018), *Kennis is pracht, de Alkmaarse Librije* (2019), artikelen in *Oud Alkmaar*, bijdragen aan diverse uitgaven van Monumentenzorg ter gelegenheid van Open Monumentendag en aan de rubrieken *Ik was erbij* en *Dat was toen* in de Alkmaarse Courant. Een groot aantal van deze laatste is uitgegeven in de serie boeken *Ik was erbij*, waarvan deel drie onlangs verscheen. Harry organiseerde en gaf cursussen en lezingen en werkte mee aan tentoonstellingen en tv-programma's.

Daarnaast was Harry een bijzonder gewaardeerde collega en een geliefd aanspreekpunt voor de bezoekers van het Regionaal Archief. Hij hielp menigeen bij het zoeken naar informatie over de meest uiteen-

lopende onderwerpen, niemand deed vergeefs een beroep op hem.

Vanwege de coronamaatregelen kon er helaas geen groot afscheid plaatsvinden. De collega's maakten voor hem een speciaal magazine, de *Harry*, met bijzondere, serieuze en ludieke bijdragen. Deze glossy is hem in kleine kring overhandigd, waarbij de andere collega's digitaal op een groot scherm aanwezig waren.

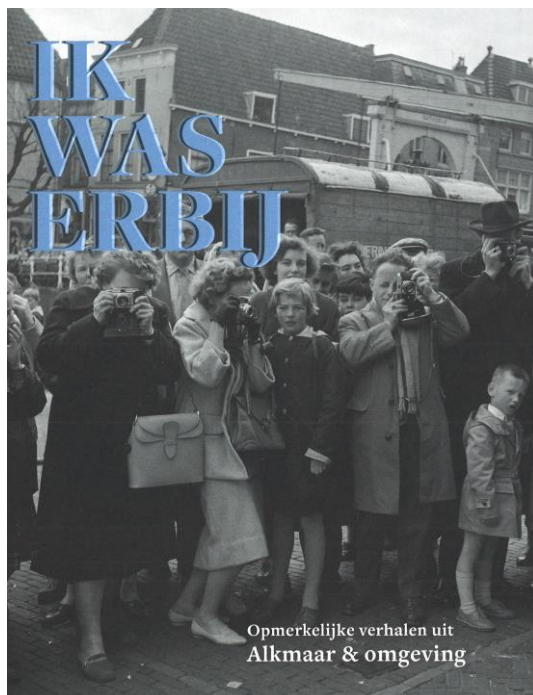
In de middag van 8 september wachtte Harry een verrassing. Burgemeester Bruinooge, veertien jaar lang voorzitter van het Dagelijks Bestuur, bezocht het Regionaal Archief om afscheid te nemen als burgemeester en als voorzitter. Ook Harry was daarbij aanwezig, niet vermoedend dat de burgemeester gebruik zou maken van de gelegenheid om hem het ere-insigne in goud van de stad Alkmaar te verlenen. Met oorkonde. En begin oktober ontving hij van de Historische Vereniging Alkmaar de Oud Alkmaar Prijs als blijk van grote waardering voor zijn werk in de afgelopen jaren.

Gelukkig voor ons, collega's, en voor de bezoekers is Harry nog regelmatig in de studiezaal van het Regionaal Archief te vinden. We hopen nog lang te mogen profiteren van zijn kennis en aanwezigheid.

Pas verschenen: Ik was erbij, deel 3

In het onlangs uitgekomen derde deel van *Ik was erbij* zijn opnieuw tientallen verhalen verzameld die in de periode 2010-2018 verschenen in de rubriek in de Alkmaarsche Courant. De twee eerdere uitgaven van *Ik was erbij* verschenen in 2008 en 2010. Ook deze derde bundel met opmerkelijke verhalen van vroeger, aangevuld met reacties van lezers, is een feest van herkenning voor iedereen die opgroeide in Alkmaar of omgeving. Daarnaast biedt het boek volop nieuwe wetenswaardigheden over de geschiedenis van Alkmaar en de regio uit de afgelopen eeuw. Zo passeren de HBS aan de Paardenmarkt, het kampioenschap van AZ en de eerste Alkmaarse krakers de revue, en zijn er verhalen over onder meer het Bukpopfestival in Heiloo, de zuurkoolfabricage in Langedijk en het Stille Strand in Bergen aan Zee. Het boek is rijk geïllustreerd met foto's, affiches en advertenties uit de kranten van toen.

Het boek is te koop bij diverse boekhandels en bij het Regionaal Archief. Het kost € 12,95 tot het eind van dit jaar, daarna € 17,95. Vrienden van het Archief die het boek graag thuisgestuurd willen krijgen betalen geen verzendkosten. U kunt een e-mail sturen naar info@archiefallkmaar.nl. Het boek kan ook besteld worden via bol.com (€ 3,00 verzendkosten).

Studenten boekwetenschap bezoeken het Regionaal Archief

In het voorjaar kon het Archief vanwege de lockdown geen leerlingen van de basisschool of middelbare school meer ontvangen. Maar na de zomervakantie was het voor veel groepen weer mogelijk om een bezoek aan het Archief te brengen. Inmiddels hebben we weer honderden leerlingen in huis gehad. Op een verantwoorde manier natuurlijk: anderhalve meter afstand, gescheiden van onze andere bezoekers en met heel veel desinfectiemiddel.

Een bijzondere groep die het Archief bezocht bestond uit acht studenten Boekwetenschap van de Universiteit van Amsterdam. Zij kwamen in het kader van het vak 'De wereld in boeken. Inleiding tot de boekwetenschap'. Studenten die het vak volgen maken ook kennis met archiefonderzoek, zodat ze die vaardigheid in de rest van hun studie en in hun loopbaan kunnen gebruiken. Onderdeel van het vak is het schrijven van een paper met behulp van archiefmateriaal. Normaal gesproken vindt deze archiefintroductie plaats bij de Bijzondere Collecties van de universiteit zelf, maar door de coronamaatregelen konden niet alle studenten daar terecht en week deze groep uit naar Alkmaar.

De studenten werden in twee kleine groepjes ontvangen. Ze kregen uitleg over het Archief, op basis van de door hen gekozen onderzoeksonderwerpen, gevolgd door een rondleiding door de depots. Daar bekeken ze onder andere de vijftiende-eeuwse handgeschreven *Historia Biblica*, een bijzondere achttiende-eeuwse Alkmaarse almanak, de collectie kinderboeken van uitgeverij Kluitman en archiefstukken rond en manuscripten van schrijfster Truitje Bosboom-Toussaint en medicus Pieter van Foreest. Na de uitleg en de rondleiding bleef een deel van de studenten achter in het Archief om onderzoek te doen voor hun paper. Ze werkten daarvoor met archiefmateriaal van uitgeverij Kluitman. Deze archiefstukken zijn nog in openbaarheid beperkt, maar de eigenaar van het archief heeft de studenten toestemming verleend om met de aangegeven archiefstukken aan de slag te gaan.

We vonden het bezoek erg geslaagd, en ook de studenten en hun docenten waren enthousiast. Hopelijk zien we hen volgend jaar weer terug!

Een van de fragmenten, afgesneden van een drukvel met vier pagina's. Met de vermelding van de drukker en een deel van de houtsnede.

Een bijzondere aanwinst

Van een antiquariaat in Den Haag kochten we vier dunne velletjes papier, elk zo'n 14 bij 20 cm groot, aan beide zijden bedrukt met Latijnse teksten. Een bijzondere aankoop, want ze zijn gedrukt door Johannes Haghen van Deventer. Hij woonde en werkte in de Langestraat in Alkmaar rond 1518-1520 en hij is de oudste Alkmaarse drukker van wie werk is overgebleven. Er zijn vijf uitgaven van hem bekend, waarvan de bibliotheek van het Regionaal Archief er twee in de collectie heeft.

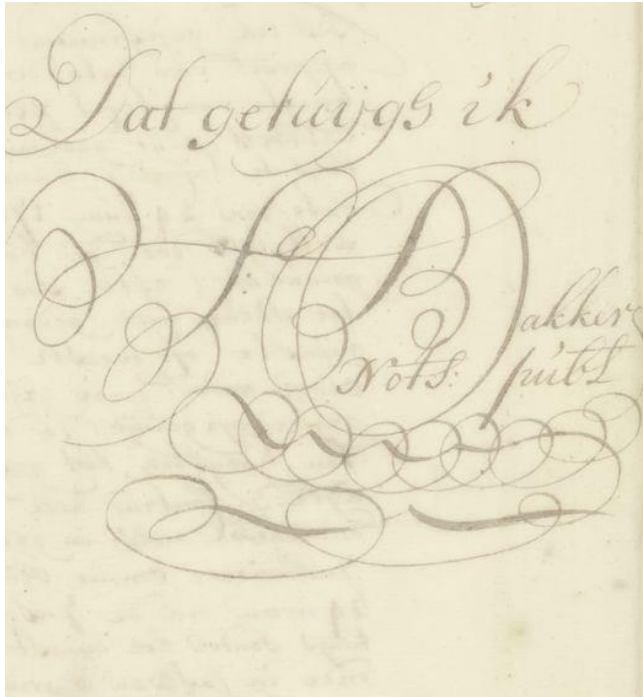
De fragmenten zijn afgesneden van twee grotere drukvellen. Boekbinders in de vijftiende en zestiende eeuw gebruikten stukken perkament of papier om een boekband te verstevigen. Die stukken konden afkomstig zijn van boeken die niet meer van belang waren of niet meer verkocht werden, of van drukproeven die verder niet gebruikt zouden worden. Afvalmateriaal dus. Het lijkt erop dat de vier fragmenten ook voor dit doel zijn afgesneden.

Uit de tekst blijkt dat het hier gaat om een zesde, tot nu toe onbekende publicatie van Johannes Haghen. Op een van de fragmenten staat zijn naam: 'Impressum Almarie in edibus Joannis de Dauentria in longa platea', oftewel: gedrukt in Alkmaar door Johannes van Deventer in de Langestraat. Ook een titel en een schrijver worden genoemd: *De laboribus Herculis Kempo Thessalie[n]sis*. Het betreft een tekst over de werken van

Hercules, een verhaal uit de klassieke oudheid, geschreven door Kempo van Texel. Kempo was van 1517 tot 1523 rector van de Latijnse school in Alkmaar. Hij volgde Johannes Murmellius op, die in de vier jaar daarvoor de school tot grote bloei had gebracht. Verder zien we stukjes tekst van gedichten en korte verzen van Kempo van Texel en een loflied op Kempo, geschreven door ene Everardus Horstadius of Horstanus (de letters zijn hier niet helemaal duidelijk) Suollensis (uit Zwolle). Plus een gedeelte van een houtsnede die we kennen uit een andere uitgave van Johannes Haghen. Waarschijnlijk gaat het hier om fragmenten van een schoolboekje, bedoeld voor de leerlingen van de Latijnse school. Het zou mooi zijn als er nog eens een compleet exemplaar van dit boekje gevonden wordt. Helaas zijn er weinig schoolboekjes uit die tijd bewaard gebleven, ze werden meestal weggedaan - stukgelezen na gebruik.

Oude notarisarchieven Schagen en Texel digitaal

Het Regionaal Archief is bezig met het digitaliseren van alle notarisarchieven uit de regio. Het gaat om archieven uit de periode van het begin van de zeventiende eeuw tot en met 1842, toen er nieuwe wetgeving kwam voor het notarisambt. De notariële archieven van Alkmaar uit de periode tot en met 1842 waren al via de website in te zien, evenals die van Barsingerhorn, Den Helder, Heiloo, Huisduinen, Noord-Scharwoude,

De indrukwekkende handtekening van de Texelse notaris Simon Bakker, 1718.

Oude Niedorp, Oudkarspel, Oudorp, Schoorl, Wieringen, Wieringerwaard, Winkel en Zijpe. Ook de oudste notarisarchieven van Schagen en Texel zijn nu gescand en te raadplegen via de website van het Regionaal Archief. Scanbedrijf Picturae in Heerhugowaard scande deze keer zo'n 25 meter aan archiefmateriaal: in totaal 129.372 nieuwe scans. Notariële archieven zijn voor onderzoekers een belangrijke historische bron. De akten die de notarissen in het verleden hebben opgemaakt - van testamenten en contracten tot ooggetuigenverklaringen - vertellen over de levens van de mensen van toen, over hun conflicten, hun bezittingen, hun werk en hun handel. Zo bevinden zich in de dikke bundels papier van de Texelse notarissen verklaringen over de reizen van schepen die vanaf de rede van Texel over de hele wereld voeren.

Gratis scanservice van archiefstukken

Met de nieuwe gratis service 'scannen op verzoek' kan iedereen met een druk op de knop via de website van het Regionaal Archief een aanvraag doen om archiefstukken te laten scannen. De scans zijn daarna online te bekijken en te downloaden. De service is beschikbaar voor de oudste gemeentearchieven uit de regio, van Texel tot en met Castricum. De komende maanden breidt het Regionaal Archief deze digitale dienstverlening op maat verder uit. De knop 'scan(s) aanvragen' zal bij steeds meer beschrijvingen van archiefstukken verschijnen.

De gratis service geldt vooralsnog in verband met privacy en auteursrecht voor archiefmateriaal van vóór het jaar 1900. Het gaat in eerste instantie om overheidsarchieven zoals de archieven van gemeenten en waterschappen. Inmiddels kunnen scans aangevraagd worden van archiefstukken uit ruim twintig van de vroegste gemeentearchieven uit de regio. Meer informatie hierover vindt u op de website: www.regionaalarchiefalkmaar.nl/collecties/archieven

Nieuw in GeschiedenisLokaal: het Beleg van Alkmaar

In een vorige *Archivaria* is al eens aandacht geschonken aan de website GeschiedenisLokaal van het Regionaal Archief Alkmaar. Deze website maakt lokale historische bronnen aan de hand van verschillende thema's toegankelijk voor docenten en leerlingen in het voortgezet onderwijs - en natuurlijk voor alle andere geïnteresseerden. De bronnen zijn per thema geordend. Enkele dagen voor de viering van Alkmaars Ontzet op 8 oktober lanceerde het Regionaal Archief een presentatie van de meest aansprekende historische bronnen over het Beleg van Alkmaar. Archiefstukken als brieven en rekeningen, ooggetuigenverslagen, afbeeldingen en objecten vertellen daar de verhalen van het beleg, uit Alkmaar en de omgeving.

De documenten en afbeeldingen die het Regionaal Archief heeft verzameld op GeschiedenisLokaal brengen de veelbewogen tijd van het beleg in 1573 heel dichtbij. Zo was het beroemde polsstokbriefje een noodkreet om hulp vanuit het door Spanjaarden omsingelde Alkmaar. Het werd, wellicht opgerold en verborgen in een polsstok, de stad uit gesmokkeld. En er is een Alkmaarse ooggetuige die beschrijft hoe een meisje in een klooster bij de Paardenmarkt in haar hoofd getroffen werd door een Spaanse kanonskogel, waarbij haar 'brein tegen de muur sprong'. De documenten tonen ook de gevolgen van de komst van het Spaanse leger voor de omliggende plaatsen. Mannen uit Graft en De Rijp werden opgeroepen om mee te helpen met de aanleg van de Alkmaarse verdedigingswerken - een race tegen de klok - en de inwoners van Egmond moesten op eigen kosten een geuzenleger zien te onderhouden. De bronnen, afkomstig uit het Regionaal Archief en andere instellingen zoals het Stedelijk Museum Alkmaar, zijn te vinden op de website: bit.ly/beeginhetgeschiedenislokaal

In en uit dienst

In 2020 vonden er nogal wat veranderingen plaats binnen de groep medewerkers. Drie collega's namen afscheid vanwege verhuizing, een nieuwe baan of pensioen, andere collega's namen taken over en ontstane vacatures werden ingevuld door nieuwe gezichten.

In september 2019 namen we afscheid van Emmie Sniijders als medewerker educatie en dienstverlening. Emmie is opgevolgd door Sophie van Aardenne. Sophie werkte na haar studie geschiedenis in Leiden onder andere als educator bij het Historisch Museum Den Briel en als rondleider bij het Nationaal Archief in Den Haag. Bij het Regionaal Archief verzorgt zij onder andere de ontvangst van groepen en begeleidt zij in de studiezaal bezoekers bij hun onderzoek.

Na het vertrek van Anje van der Lek, medewerker e-depot en informatiebeheer, heeft collega Twan Mars deze functie overgenomen. Twan is op 1 september opgevolgd door Annemaartje van Strien. Van februari tot en met juni dit jaar liep ze stage bij het Regionaal Archief in het kader van de masteropleiding archiefwetenschap. Anne-maartje zal zich als adviseur digitale informatie voornamelijk bezighouden met het beheer van het collectie- en archiefbeheersysteem.

Op 1 april is Roos van den Broek gestart als inspecteur digitale informatie. Roos werkt sinds 1995 binnen het vakgebied archief en informatie. Vanaf 2008 was zij (beleids-)adviseur informatievoorziening bij diverse gemeenten waaronder Den Haag. Tot haar huidige werkzaamheden behoren het

uitvoeren van inspecties bij gemeenten en het adviseren en informeren op het gebied van digitaal informatiebeheer.

De functie van Harry de Raad, coördinator dienstverlening, is inmiddels ingevuld door Lisette Blokker. Zij was voorheen medewerker dienstverlening, educatie en pr.

Mariëlle Hageman nam in november 2019 de baan van Lisette over. Mariëlle promoveerde in de middeleeuwse geschiedenis en werkte daarna bijna twintig jaar als archiefonderzoeker en schrijver aan boeken, websites, tentoonstellingen en educatieve projecten, onder meer voor het Stadsarchief Amsterdam en de gemeente Amsterdam. Bij het Regionaal Archief houdt ze zich onder andere bezig met de digitalisering van archiefmateriaal, dienstverlening in de studiezaal en pr.

Rosanna Cavero Cuenca is sinds 1 september aangesteld als scanmedewerker. Tot haar werkzaamheden behoren het digitaliseren van de bouwdoosjes van de gemeenten Den Helder en Langedijk en het digitaliseren van de stukken die beschikbaar zijn voor 'scannen op verzoek'. Zie over deze nieuwe gratis service het artikel elders in deze *Archivaria*.

Geluidscollectie

Een van de minder bekende collecties in het Regionaal Archief is de geluidscollectie. Daarin bevinden zich magneetbanden, cassettes, grammofoonplaten, minidisks en cd's. Met uitvoeringen en opnames van zangkoren, pop- en drumbands, artiesten, orgels, conferences, toespraken van burgemeesters en interviews met bekende en onbekende mensen uit het werkgebied van het Archief. Alle geluidsdocumenten zijn beschreven in de bibliotheekcatalogus, 340 titels tot nu toe. Op de website van het Archief is een overzicht te vinden:

www.regionaalarchiefalkmaar.nl/geluid

Een aantal geluidsdocumenten is inmiddels gedigitaliseerd en te beluisteren op internet. Vanwege auteursrechten is dat echter voor het grootste deel van de collectie niet mogelijk. Daarom bieden we de service om de collectie (waar mogelijk) in onze studiezaal te beluisteren. Daar staat een speciale muziekcomputer waarop de al gedigitaliseerde geluidsdocumenten met een zelf meegebrachte hoofdtelefoon beluisterd kunnen worden.

Heeft u zelf single's, lp's of andere geluidsdocumenten uit onze regio die u wilt afstaan? Wij houden ons zeer aanbevolen.

Een van de single's in de geluidscollectie: het Helders Interkerkelijk Jeugd Evangelisatiekoor, 1965. Dirigent Joh. Zeegers, orgel A. van der Kuijl.

*De Dorpsstraat in Graft,
tussen 'de witte brug'
en 'de hoek van Graft',
circa 1927.*

Prentbriefkaarten van Graft en De Rijp

Vanaf het begin van de vorige eeuw worden op grote schaal prentbriefkaarten verzameld. Jan Kaptein begon in 1956 met zijn verzameling prentbriefkaarten van Graft en De Rijp. Hij heeft ze geordend naar uitgever, serie bij serie. Er zijn inmiddels ruim honderd series bekend. Samen met Leo den Engelse beschreef hij de 750 kaarten, waarna de scans, inclusief de achterkant van de prentbriefkaarten, op de beeldbank van het Regionaal Archief Alkmaar zijn gezet. Daar zijn ze nu voor iedereen te vinden als deelcollectie 'Prentbriefkaarten De Rijp Graft, Collectie Kaptein'.

De prentbriefkaarten geven een prachtig beeld van het veranderend dorpsgezicht. In het begin stille straten en situaties waarin armoede overheerst. Later verdwijnen de zonweringen en uithangborden om ruimte te maken voor het gemotoriseerde verkeer. Houten pakhuizen maken plaats voor stenen gebouwen. Er komt ook wel eens wat nieuws bij zoals een gasfabriek, een postkantoor of een rijtje woningen. Vanwege het geldend auteursrecht zijn via internet alleen de tot 1948 uitgegeven kaarten te bekijken.

Het Archief in Coronatijd

De Corona-epidemie die rondwaart door Nederland heeft vanzelfsprekend effect gehad op de werkzaamheden binnen het Regionaal Archief Alkmaar. Toen dit voorjaar de lockdown werd afgekondigd sloot de studiezaal de deuren en moesten de medewerkers zoveel mogelijk thuis werken. Af en toe was het noodzakelijk dat er iemand naar de Bergerweg kwam voor post en telefoon of om onderzoek te doen in de depots. Ook het scannen op verzoek vond doorgang.

Intussen werd nagedacht over hoe de studiezaal weer geopend kon worden als de maatregelen werden versoepeld. Want het was al snel duidelijk dat er aanpassingen nodig waren. Op dinsdag 2 juni was het zo ver en konden we weer bezoekers ontvangen. Het aantal werkplekken in de studiezaal is beperkt tot zes, zodat de anderhalve meter afstand bewaakt kan worden en bezoekers een eigen studiezaalcomputer ter beschikking hebben. Bezoekers moeten daarom van tevoren telefonisch een afspraak maken. Als zij hun werk vanuit huis kunnen doen omdat zij de stukken die ze nodig hebben digitaal kunnen raadplegen, wordt gevraagd het onderzoek thuis te doen. Zo blijven de werkplekken in de studiezaal beschikbaar voor degenen die voor hun onderzoek originele stukken moeten inzien.

We ontvangen onze bezoekers per dagdeel, 's morgens van 10.00 tot 13.00 uur of in de middag van 13.30 tot 16.30 uur. Voordat de studiezaal opengaat en tussen de middag ontsmetten we de werkplekken. We vragen medewerkers en bezoekers om een mondkapje te dragen wanneer ze door het gebouw lopen. Met deze en nog meer aanvullende maatregelen werken we zo veilig mogelijk.

Helaas moesten we begin november de studiezaal opnieuw voor enkele weken sluiten. We hopen daarna weer bezoekers te kunnen ontvangen. Aanpassingen in de dienstverlening worden bekendgemaakt op de website.

Uitgave: Regionaal Archief Alkmaar, Bergerweg 1, Postbus 9232, 1800 GE Alkmaar
Telefoon: 0728508200 - E-mail: info@archiefalkmaar.nl
Website: www.regionaalarchiefalkmaar.nl

Archivaria is een uitgave voor contribuanten van de stichting 'Vrienden van het Archief van Alkmaar en omgeving'. Het bestuur van de stichting wordt gevormd door dr. J.C.M. Cox (voorzitter), M. Noot, F. Timmer (secretaris) en S.P.A. Zuurbier (penningmeester).